

matróz szerepében becsületesen megállta helyét. Jó volt még Madarász Mihály, mint Silvano. A kórus meglepően jól szólt. Az előadást Fricsay Ferenc dirigálta. A Sándor testvérek díszletet

művésziesen és kellemesen hatottak. A rendezés munkáját dr. Dálnoky Viktor irányította.

ERDELYI JÁNOS

ZENE

A TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA EMELECANA „INTEGRA” CSOPORTJA február 27-én a KALOT népfőiskolások közreműködésével népi bemutatót rendezett a főiskola dísztermében. Ebben a minden ízében magyar műsorban népi táncok, mesejátékok és ősi pentaton hangsorú népdalok között (falusi legények ajkán!) egészen különleges élményt jelentett a Tanárképző Főiskola kamarakórus előadásában a Szegeden először hallott egyik legújabb Kodály-szerzemény: „A székelyekhez” c. Petőfi versre írt kórusmű. Jobb környezetet keresve sem lehetett volna találni a bemutatóhoz. A termet zsúfolásig megtöltő közönség forró, izzigvérére magyar hangulata (megteremtésében nem kis része volt P. Kerkai beszédének, aki többek között a magyar népdalnak is fényes apológiáját adta), igazán méltóan fogadta a „hangok nagy tanárának” lélek-áradását. A feszült csendben áhítatos lassan indult az ismerős népdal méltóságos dallama „Nagy a világ, sehol testvér nincs benne...” Csak magunkra számíthatunk! Feszesebb, keményebb a ritmus s már hangzik is a riadó: „Föl, székely, föl! Egyik szőlőm kiáltja a másiknak, úgy mint a székely hegyek pásztora! hahozzák egymásnak a havasok híreit. S a riadó hangjai most már végigkísérik az egész művet. „A magyarnak élnie kell örökké... hisz velünk van az igazság, az Isten”. Árad a dallam s mi úgy érezzük, hogy a zengő akordokban Kodály a muzsika nyelvén megfogalmazta nekünk az ezeréves magyarság újabb évezredre szóló munkaprogramját, s egyben lelkesítő himnuszát. „Kodályosabb” (ha szabad ezt a közhasználatú és — sajnos — kissé még mindig sértő éllel mondott jelzőt alkalmazni) művet már nem egyet hallottunk, de éppen a mai nehéz napokban időszerűbbet, lelkesítőbbet, inkább nekünk való — még nem! Talán ezért is férközött mindannyiunkhoz annyira közel Szeghy Endre és főiskolásai méltók voltak kórusirodalmunk e legújabb gyöngyszeméhez. Mi, akik hallottuk őket, nem fogjuk elfelejteni az első előadás nagyszerű elményét.

A SZEGEDI EGYETEMI ÉNEKKAR március 1-én este rendezte vegyeskarrá alakulása óta második hangversenyét az egyetem dísztermében. Kolozsvári vendégszereplésük előtt a hazai közönségnek is bemutatták miyen művekkel képviselik színeinket Erdély fővárosában. A „főpróba” — a krónikás örömmel jegyzi föl — őszinte siker jegyében zajlott le.

Az egyetemisták kórusa, mint vegyeskar, fiatal énekegyüttes, a neofiták minden jótulajdonságával, de hibáitól sem menten. Fiatalos lelkességgel, odaadó buzgósággal figyelik karnagyuk, Kertész Lajos egyetemi lektor minden kézmozdulatát. Az átízott hangokat — szinte azt szeretnők mondani: természetesen — még nem mérsékli a sok évi kemény munkától rászabott művészi önfegyelem s így néhányszor létszámukat meghazudtoló hanghatásokat tudnak elérni. (pl. A székelyekhez c. mű forróján). Ehhez járul azután, hogy hangszínből az egyes szólamok még nem eléggé egyöntetűek (sok a kihallatszó egyéni hang pl. a szopránban). Valószínűen a rövid készülési idő a ludas benne — mindössze egy hónap telt el a második féléből, — hogy még a szavakatolkkal, zongoraszámmal kíségett s még így is rövid műsorban a kórust keveset hallottuk. Énekkari hangversenyénél éppen a lényeggel nem szabad ennyire fukarkodni.

A műsor első felének egyházi műveiből ki kell emelnünk Kodály Z. örökszép „Ave Maria”-ját, melyet a női kar igazán bensőséges áhítattal szólaltatott meg, imádkozott el. A keresztény lélek boldog, diadalmas öröme csendült ki Kozáky L. Szegeden még nem hallott „Husvétli örömdal”-ából. Magyaros, helyenként finom csipkészetű dallamra a kórus pontos, szép előadásában őszinte tetszést aratott. O. Lassus népszerű „Visszhang”-ját az idén is meg kellett ismételnünk. A második rész fénypontja Bárdos L.: Bogojai táncdalok és Kodály Z. nagyhatalú műve: A székelyekhez voltak. Szébb és alkalomszerűbb ajándékot nem is vihettek volna egyetemistáink kolozsvári test-

véreiknek, mint ezt a két kis remekművet. — Pándi Illi egy Chopin-mű művészi zongorázásával, Csenei Magda és Zalányi Sámuel szavalaikkal tették változatossá a műsort. (Nem szabad elhallgatnunk, hogy József A.: Oda c. verso helyenként ünneprontán izléstelen sorai s egész bántó hangneme miatt nyugodtan elmaradhatott volna!) Mindent egybevetve egyetlen éneke-seink a tavalyi biztató kezdet után a fejlődésnek máris igen nagy útját tették meg. Minden reményünk meglehet rá, hogy vezérül: Kertész Lajos lelkes, hozzáértő vezetésével nem fognak megállni a megkezdett úton s egyre több örömet fognak önmaguknak és közönségüknek is szerezni művészi magyar karéneklésükkel.

EGÉSZEN RENDKIVÜLI ÉLMÉNY-BEN VOLT RÉSZE március 11-én este a Tisza-szálló nagytermét zsúfolásig megtöltő közönségnek. A Kamarazenekör rendezésében Dohnányi Ernő és Zathureczky Ede léptek dobogóra, hogy együttes zongora-hegedű szonátaestjükkel nyújtsanak maradéktalan élvezetet a muzsika rajongóinak. Mai magyar előadóművészeink két legkiválóbbjára — sőt Európaszerte hiába keresnénk különbeket! — nézett várakozó csillogással sokszáz szempár. A főtt izgalom csak akkor oldódott föl, amikor a két művész játszani, muzsikálni kezdett. Egyszerűen, minden vásári salakától, olcsó külső hatásvadasztától menten, úgy, ahogy az csak a legnagyobbaknak sajátja. Mindketten — jól tudjuk, elégszer volt alkalmunk megcsodálni, — páratlan virtuozai hangszerüknek. Az örökifjú Dohnányi még ma is zongoraművészeink mintaképe, Zathureczky neve pedig a hegedűsök világában fogalom. Mi most mégsem a kimagasló egyéneket ünnepeljük, hanem az eszményi kamaragyűttest. A muzsika gondolatának, lelkének alázatos szolgáit, akik éppen mert elég nagyok, sőt ennyire nagyok, alá tudják vetni csodálatosan erős művészi önmérsékléssel egyéniségüket az együtt-muzsikálás megszabta követelményeknek. Egyikük sem nőtt a másik fölé, két tökéletesen éneklő hangszer dalolt, felelgetett... egymásnak, fejezett ki együttesen szavakkal el nem mondható érzéseket. S ha valakinek az elmondottak természetesen, magától értődőnek tűnnek föl, akkor emélekezék csak vissza a hét évvel ezelőtt elhangzott Bartók — Zathureczky estre, amikor — helyes megvilágításban talán

így adhatnók vissza: Bartók Béla Beethoven szonátákat zongorázott Zathureczky hegedűkíséretével. A Kamarazenekör estjén nem ez volt a helyzet. Talán nem járunk rossz nyomon, ha a ragyogó együttes emlegetésekor művészetükön túl a nagy pedagógusok felé is fejet hajtunk. Szerény pedagógus-másoknak, tanítványoknak élő egyéniségük jelentős vonással gazdagította az együttes vállás gondolatát. — Még életkor szempontjából is nagyszerűen kiegészíti egymást két nagy művésziünk. A zongora, mely avatatlankézelésben esetleg mindent elfödő, nagy hanghatású szörny lehet, Dohnányi ujjai alatt a bölcs öregkor mérsékelté lágyan daloló hangszer. A heves érzelmi kitörésekre természetesen hangfogót rak a mester jóságos, mosolygó arcát övező hófehér haja. A Zathureczky kezében megszólaló lágýhangú olasz mesterhegedű már fiatalabb, frissebb, szenvedélyesebb egyéniséget kíván. S mi csak örülhettünk, hogy neki sem kellett különb gazdát keresnie.

Az előzőkben voltaképen már kifejtettük egész bírálatunkat is az estről. Szinte azt szeretnénk mondani: mind-egy, hogy mit, csak muzsikáljanak... Azonban műsor tekintetében is a legjobbkat kaptuk. Franck Cezar romantikus szépségű, híres A-dur szonátája és Dohnányi kedves, finom, helyenkint túl érzelmes cis-moll szonátája alkalmasan készítették elő a hallgatóságot az est fénypontjára: Beethoven Kreutzer-szonátájára. A ruhatár zűzavarában is sokan mondták életük legnagyobb zenei élményének. A krónikás itt szerényen elhallgat s boldogan ad igazat a közvéleménynek. — Öszinte köszönetünket fejezzük ki a rendezőségnek, mely a lassú, céltudatos neveléssel hangversenyterembe szoktatott keresztény, magyar középosztály sorából kikerült közönségnek ezt a felejt-hetetlen estét rendezte.

MÉG HANGOSAK VOLTAK A BUDAPESTI NAPILAPOK filharmonikusaink fővárosi sikerétől, mikor március 13-án este kamarazenekari hangversenyre hívták a hazai közönséget. Ezúttal, különösen a műsor első felében csupa zenei nyencfalat került terítékre. A modern francia muzsika sokrétű világából kaptunk néhány, jól összeválogatott jellemző szímfoltot. Mintha a zenetörténet lapjai elevenedtek volna meg, olyan világosan láttuk, hogy a nagy bécsi klasszikusok után Európa „zenei alkonya” (Szabolcsi B.) hogyan

termékenyült meg Debussy csodálatosan kifejezőerejű művészetétől, hogyan lett atyja a modern zenének, tanítómesztere közvetve vagy közvetlenül nemcsak szülőföldjének, hanem világszerzte minden ma élő muzsikusnak. Jellemző erre az irányzatra a vaskosan hangzó, túlzásúfolt, nehezen emészthető szerkesztéssel szemben álló vonalvezetés. A franciás finomság, szellem itt is helyet kér. Hangszerét is megtalálta a hárfában, amely a magalágyan zengő, halk, lírai hangjával legkifejezőbb eszköze a francia új momentumainak.

Cl. Debussy hárfára és kis zenekarra írt két tánca jelezte a kezdetet, az indulást. A Szegeden most bemutatott költői szépségű mű sejtelmes, halkszavú, új világba vezet a hallgatóságot. Molnár Anna hárfaművész nő mestere hangszerének. Játékos, fátyolszerű futamai rabul ejtették a közönséget. Csak mikor a ráadásul adott, zongoráról megszeretett Arabesk hangzott fel a hárfa húrjain, éreztük, hogy tempo és ritmika tekintetében talán már a hangszer szab határt a fel fokozott követelményeknek? (A nyikorgó pedál is erősen zavart!) Ugyancsak az éteri hangszer volt a főszereplője M. Ravel: Introduction és Allegro c. művének. Az impresszionista francia muzsika egyszerű eszközökkel dolgozó jellemző alkotása. Bár a mű nem készült a ze-

nei halhatatlanságnak, a témák szellemes kidolgozását megcsodáltuk. A C. Roussel szimfoniattája (F-dur) azt példázta, mennyire jutott a Debussytól új utakon megindított francia muzsika napjainkig. Ha Roussel szerzeményét típusnak tekintjük, akkor a fejlődés szerencsésnek mondható. Dallamban, kidolgozásban, ritmikában sokrétűbb, színesebb, mint elődei. Szinte szerettük volna még egyszer hallani, hogy alaposabban megértjük. Így is magunkénak éreztük a kelle a modern zene számára nagyobb dicséret? A Ravel és Roussel műveknek ez volt a hazai ősbemutatója. — Hogy a közönségnek a régi, klasszikus muzsikát kedvelő része se távozzék kielégítetlenül, befejező számként Haydn: Óra szimfóniáját (D-dur) adta elő a zenekar. Fricsay Ferenc remek együttese itt talált igazán magára. A lassú tétel lágyan éneklő dallama, a rokkoló világba röpítő bájosan könnyed menüett s a befejező rész vidám, gyors körtánca ritkán látott nagy siker aratótt. Vagy a tüntető tapsvihar a közönség tudatalatti állásfoglalása lett volna a bemutatott két zenei iránnyal szemben? — Az est lelke, a sikernek főrezese ezúttal is Fricsay karnagy volt, akinek vezénylő pálcája nyomán filharmónikusaink sikert sikerre halmoznak. Hálánk és őszinte elismerésünk érte.

MAKLÁRI LAJOS

MŰVÉSZET

A DÉLVIDÉKI SZELLEMI TÁLLALKOZÓ KERETÉBEN RENDEZETT KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS. A Délvidék művészetének keresztmetszetét kívánta nyújtani ez a kiállítás, melynek három tagozata volt: a Nyilas emlékkiállítás, a Délvidéki Szépművészeti Céh gyűjteményes kiállítása és szegedi művészek tárlata.

A kiállítás sokféle tanulságot hozott és vele kapcsolatosan több kérdésen el lehet gondolkozni. Így fel lehet tenni azt a kérdést is, vajjon a délvidéki művészet elnevezés miért jelent majdnem kizárólag csak földrajzi elhatárolást, miért nincs benne valami olyan tartalom vagy stílusjegy, amely felismerhetően délvidéki. Mindjárt hozzátehetjük, hogy a mult és jelen körülményei alapján ezt nem is várhatjuk a Délvidék művésztől. Igaz, hogy az ország más tájegységeinek sincs különleges művészete, bár egy-egy helyen már látjuk ennek ala-

kulását, de ez az alkalom mégis felvetette ezt a kérdést és érdemes vele kapcsolatban rámutatni olyan tényezőkre, amelyek képesek valamely művészet helyi jellegére hatást gyakorolni.

Tudvalevő igazság, s a művésztörténet legvirágzóbb korszakai is tanúsítják, hogy egy nemzet vagy akár egy kisebb közösség művészete nem egyedül a művészek alkotása. A művészek munkáját a művészekon kívül álló formálók erők is irányítják. Ilyen a kor világhézete, szellemi mozgalmi, faji alapérzés stb. Egyik fontos, bár az előbbiekhöz viszonyítva alárendeltebb tényező a közösségi szellem, amelynek a helyi művészet kialakításában döntő szerepe lehet.

A közönség igénye melyet a művészzel szemben támaszt, hatásos művészetformáló tényezővé válhat. Így a műalkotás létrejötte, vagy annak tartalma, formája nem